

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Koloniale vertoningen : de verbeelding van Nederlands-Indië op de wereldtentoonstellingen (1880-1931)

Bloembergen, M.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bloembergen, M. (2001). *Koloniale vertoningen : de verbeelding van Nederlands-Indië op de wereldtentoonstellingen (1880-1931)*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

INHOUD

INLEIDING De ingenieur, de oriëntalist, de kampong en de machinegalerij	1
1. Koloniale vertoningen en nationale verbeelding	2
<i>Koloniaal beeld en zelfbeeld: het probleem van beschaving</i>	3
<i>Het monsterverbond: verschillende belangen, meerdere betekenissen</i>	6
2. De wereldtentoonstellingen: de vooruitgang en de koloniën binnen handbereik	8
<i>Vooruitgangsgeloof en onzekerheid</i>	10
<i>Over het tentoonstellingscomplex van de negentiende eeuw</i>	11
3. Nederland en de wereldtentoonstellingen	13
4. Het Nederlands imperialisme en koloniaal nationalisme	15
<i>Imperialisme als Nederlands probleem</i>	
<i>Imperialisme als bron van nationalisme</i>	16
<i>Opbouw van het boek</i>	18
<i>Terug naar de kampong en de machinegalerij</i>	19
 HOOFDSTUK 1 De Nederlandse troef	 20
1. Een internationaal koloniaal congres	
<i>De organisatie en ideologie van koloniaal bestuur: een particulier probleem?</i>	22
<i>Het Nederlandse koloniale bestel ten tijde van het cultuurstelsel (1830-1870)</i>	23
<i>Openleggen: liberale en economische ontsluiting</i>	25
<i>Kennis en macht</i>	28
2. Het koloniale congres en het probleem van koloniaal bestuur	29
3. Het probleem van beschaving en de koloniale onderneming	33
<i>Associatie en assimilatie in de Franse koloniale ideologie</i>	36
<i>Associatie en assimilatie in Nederlands-Indië: tussen behoud en opheffing</i>	38
<i>Dualisme versus unificatie</i>	40
<i>Unificatie versus associatie en pluralisme</i>	42
<i>Spiegelbeelden</i>	44
 HOOFDSTUK 2 De mal. Amsterdam 1883	 46
1. Het moment: de hoofdstad, de vooruitgang en de openstelling van de koloniën	47
2. De organisatie van een wereldtentoonstelling: een kwestie van overtuigen	49
3. Het waarmaken en populariseren van koloniale kennis	52
<i>Ordenen</i>	54
<i>Het vooruitstrevende van etnografie</i>	55
<i>Populariseren: de wording van het Indische dorp</i>	57
<i>Toeval, traagheid en amateurisme</i>	58
<i>De buitenlandse koloniale inzendingen</i>	60
4. Het aanzien van de koloniale afdeling: Nederlandse verbeelding	61
<i>De opening</i>	
<i>Koloniaal beeld of zelfbeeld?</i>	62
5. De stijl van het koloniale paleis, de stijl van een volk?	65
6. Het koloniale denken in Nederland en het probleem van beschaving	68
6.1. De Indische kunst en wetenschap gespiegeld	
<i>Het etnografische standpunt: het belang van "onaanzienlijke voorwerpen"</i>	70
<i>Het kunstzinnige standpunt: wat wij verloren hebben</i>	72
6.2. De kampong en de machinegalerij	75
<i>Wie zijn de barbaren?</i>	76
<i>Hier is nationaal belang en - hier is wat te verdienen</i>	77
<i>Goede invloed</i>	78
7. Kritiek	79
8. Lering of vermaak, studiereis of vakantie?	81
9. Wat over bleef: de koloniën in Nederland	84
<i>Materiële en institutionele nasleep</i>	
<i>Koloniaal beeld, wereldbeeld en zelfbeeld</i>	86

HOOFDSTUK 3 Populaire antropologie en een particulier koloniaal succes. Parijs 1889	88
1. De <i>exposition universelle</i> van 1889: een republikeinse feniks	89
<i>Triomf van het Franse vernuft</i>	91
<i>De koloniale afdeling: imitatie en overtreffing</i>	92
<i>De glorie van antropologie</i>	93
2. De Nederlandse koloniale vertegenwoordiging: een particuliere zaak	97
<i>De clou: koloniale handel en etnografie</i>	98
<i>Het belang van de kampong</i>	100
<i>Niet van harte en niet uit eigen beurs</i>	101
<i>De redding van ons dorp</i>	103
<i>Het koloniale paviljoen</i>	105
<i>Aarzeling, zuinigheid en toeval</i>	106
3. De verleiding van de kampong	107
<i>De menigte</i>	
<i>Toonbeeld van orde en rust</i>	108
3.1. De Franse kampong	109
<i>De hof der zinnen</i>	
<i>Dejavanisering: verlangen of angst? (Verbeeld je wat zij van ons denken)</i>	112
<i>Het antropologisch laboratorium</i>	115
<i>De kampong: inzichtelijk en beheersbaar, sleutel van het maatschappelijk leven</i>	116
<i>Over de grenzen van rassen en de breedte van tailles</i>	117
<i>Angst voor vermenging en degeneratie</i>	118
<i>Beheersen: op zoek naar raskenmerken</i>	119
3.2. De Nederlandse kampong	120
<i>Vaderlands, gezellig en net</i>	121
<i>Nationale trots en buitenlandse wanklancken</i>	123
<i>Ethische zorgen en sociale strijd</i>	124
<i>De Franse en de Nederlandse kampong: een vergelijking</i>	127
<i>Exotisme als uitvlucht</i>	128
HOOFDSTUK 4 De actualiteit van de Javaanse Oudheid. Parijs 1900	130
<i>Archeologie en koloniale staatsvorming</i>	
1. De paradoxen van het Nederlandse imperialisme rondom 1900	132
<i>Koloniaal nationalisme, expansie en neutraliteit</i>	133
<i>Mannen van daden en het ethisch geweten</i>	134
<i>Economische en bestuurlijke expansie</i>	137
<i>Het probleem van beschaving: verandering of behoud?</i>	138
2. Het Franse koloniale debat: verandering én behoud, assimilatie of associatie	139
3. De <i>exposition universelle</i> van 1900: balans van de eeuw	143
<i>De wording van de tentoonstelling van de eeuw</i>	144
<i>Het vermaak en de les over vooruitgang</i>	
<i>De koloniale afdeling: toonbeeld van beschaving en ontginning?</i>	146
4. De Nederlandse koloniale vertegenwoordiging te Parijs	150
<i>De wording van de Nederlandse koloniale afdeling: ontwikkeling en behoud</i>	151
<i>De actualiteit van de Hindoe-Javaanse oudheid</i>	154
<i>Archeologisch nationalisme</i>	155
<i>De reconstructie van Candi Sari: tot eer van het vaderland en de wetenschap</i>	156
5. Opbouw en aanzien van de Nederlandse koloniale afdeling	160
<i>Verborgene deugdzaamheid</i>	163
6. De glanspapieren en institutionele nasleep	164
7. Behoudzucht en ontwikkelingsdrang: de receptie van de koloniale afdeling	166
7.1 De fascinatie voor de Hindoe-Javaanse oudheid	167
<i>De Nederlandse tempel</i>	168
<i>Nationaal sentiment, cultuurkritiek en ethische kritiek</i>	169
7.2 Moderne ondernemerszucht: economische en ethische kritiek	171

<i>Het ouderwetse van het inheemse heden</i>	173
8. Conclusies. De mankementen van ontwikkelingsdrang en de winst van behoudzucht	175
HOOFDSTUK 5 Gedaanten van de ethische politiek. Brussel 1910	177
<i>In Artis: de onderdanen</i>	
1. Voorwaarden	178
<i>In Brussel: een koloniaal onderkomen in een oudhollands huis</i>	
<i>De ethische politiek</i>	179
<i>Hoe Nederlands-Indië in een Hollands huis verzeild raakte</i>	181
<i>Van Hollandse en koloniale commissies</i>	184
2. Aanzien	185
2.1 De wereldtentoonstelling te Brussel	
<i>Overzicht</i>	
<i>Pluin der contrasten</i>	187
2.2 De Nederlandse afdeling	188
<i>"Groot Nederland" en de koloniën</i>	189
<i>De koloniën in het Hollandse huis</i>	190
3. De inheemse nijverheid als clou	193
<i>Het geestelijke en het materiële nut</i>	
<i>Het monsterverbond</i>	194
<i>Tonen wie Indië nodig heeft</i>	195
<i>Tonen wat Indië vermag</i>	196
4. Tot oefening van bekwaamheid en smaak: de 'inlandsche kunstnijverheid'	199
<i>De grote nijverheidstentoonstellingen in Nederlands-Indië</i>	202
<i>Koloniale tentoonstellingen in Nederland en Europa</i>	203
<i>Ethisch reveil</i>	206
5. Receptie. Hollands Glorie, Hollands roeping	209
<i>Vermakelijke kunsten</i>	210
<i>Hollands roeping</i>	211
<i>De Indische nijverheid als volkskunst</i>	215
6. Koloniale glorie, Indische kunstnijverheid en nationaal besef	217
HOOFDSTUK 6 Sprookjes van koloniale moderniteit. Parijs 1931	220
1. Imperialistische vorming en burgerschap	222
<i>Smetten op het blazoën: de anti-koloniale tentoonstelling</i>	224
<i>Koloniaal Vincennes in vogelvlucht</i>	226
<i>Koloniale moderne</i>	227
2. Schone schijn	228
<i>Vooruitgangsstreven versus behoudzucht</i>	
<i>Nederland, Nederlands-Indië en de IKTP</i>	230
<i>Het monsterverbond</i>	232
<i>Het Koloniaal Instituut: de grote en de andere culturen</i>	
<i>Indië/Indonesië: geen bestuur wel cultuur</i>	235
<i>Moojen: een artistiek pleidooi voor Indonesische kunst en cultuur</i>	236
<i>Het argument van authenticiteit</i>	237
<i>De officiële organisatie</i>	238
3. Een modern koloniaal gebouw	239
<i>Moojen en de moderne Indische architectuur</i>	241
<i>Stoelendans om een ontwerp</i>	244
<i>De Nederlandse koloniale afdeling</i>	247
<i>In het tentoonstellingsgebouw</i>	248
4. Holland staat in brand	251
<i>"Dat is geen goud, dat zich in klompen versmelten laat"</i>	252
<i>De waarde van koloniale moderniteit</i>	255
5. Onzekerheid en pronkzucht	257

<i>Coloniale moderne</i>	258
HOOFDSTUK 7 Abele spelen of koloniale vertoningen? Een akelig misverstand	260
1. De kwestie: de dansers komen niet	
<i>Prins Hadiwidjojo, Solo en het Javaanse nationalisme</i>	261
<i>Modern behartiger van Javaanse en Vorstenlandse cultuur</i>	264
<i>Dans om geld</i>	268
<i>Een kwestie van verantwoordelijkheid</i>	269
<i>Vorstelijk verknoid</i>	270
2. Het conflict en de Nederlands-Indische pers	272
<i>Geen gezicht</i>	
<i>Een kwestie van deskundigheid</i>	273
<i>Van wat oirbaar is</i>	275
<i>Dikhuidigheid van de blanken</i>	277
3. De inheemse pers en het conflict	278
<i>De Javaanse waardigheid</i>	
<i>"Sini" en "sana"</i>	281
4. Het monsterverbond	282
CONCLUSIE Spiegelbeelden	285
<i>Het probleem van koloniaal bestuur</i>	286
<i>Het probleem van beschaving</i>	289
<i>Het effect: Groter Nederland en de antropologische sensatie</i>	293
<i>Het Nederlandse koloniale besef</i>	296
EPILOOG Franse parfum op Bali. Het geheim van een succes	298
<i>Peliatan revisited</i>	
<i>Oorsprong: weten en herdenken</i>	299
<i>Terug naar de oorsprong</i>	300
<i>Parel aan de kroon en westerse idylle</i>	301
<i>What's in a name: de oorsprong verlegd</i>	302
<i>Gong kebyar: de ironie van Parijs</i>	303
<i>Niet in Parijs geweest</i>	306
<i>De oorsprong van de gong kebyar: geld</i>	307
<i>Coöperatie, patronaat en talent</i>	308
<i>Oorsprong weten en herdenken</i>	309
<i>De missende Gong</i>	310
<i>Een fantastische plot</i>	311
NOTEN	321
Herkomst afbeeldingen	359
Geraadpleegde bronnen	360
Bijlage I	391
Summary	396